

gemeente Goes

Perspectiefbrief 2021

Inhoudsopgave

Aanbieding perspectiefbrief	3
Financieel perspectief	5
Autonome ontwikkelingen	6
Ontwikkelingen in de programma's	8

Aanbieding perspectiefbrief 2021

Aan de gemeenteraad van Goes

Hierbij bieden wij u de perspectiefbrief 2021 aan. In deze brief geven we inzicht in onze huidige financiële positie. In deze brief is voor de komende jaren het te verwachten begrotingssaldo opgesteld, zonder de financiële vertaling van beleidsontwikkelingen. Dat doen we door het huidige vastgestelde begrotingssaldo aan te passen met de autonome ontwikkelingen die nu reeds bekend zijn (inflatie, CAO-stijgingen, index voor verbonden partijen, etc.).

De belangrijkste trends/ontwikkelingen die wij op ons af zien komen zijn per programma opgesteld. We zien hier dat er, naast de coronacrisis, diverse ontwikkelingen zijn die financiële onzekerheid geven. Met name binnen het aandachtsgebied van het sociaal domein stijgen de kosten naar verwachting fors. In deze brief wordt daar bij de desbetreffende programma's ook verder op ingegaan. Kostenstijgingen die zorgen dat we structureel meer geld kwijt zijn terwijl er over de toekomstige inkomsten veel onzekerheid is. Onze financiële positie is sterk genoeg om deze financiële onzekerheid voorlopig op te vangen. In de komende maanden hopen we meer zicht te krijgen op deze uitdagingen en welke maatregelen we moeten nemen om de grote uitdagingen in de toekomst het hoofd te kunnen bieden.

In het voorjaar van 2020 is wereldwijd de coronacrisis uitgebroken. Deze crisis bepaalt op dit moment onze agenda en dat zal het naar verwachting nog langere tijd doen. De impact van de crisis is gigantisch op de financiële situatie. In berichten vanuit de overheid en het CPB wordt gesproken over een economische neergang van 6% of meer waarbij de grote onzekerheid de enige zekerheid lijkt te zijn op dit moment.

De intelligente lockdown die begon op 16 maart 2020, heeft grote invloed op iedereen in Goes: onderwijs, sportverenigingen, maatschappelijke verenigingen, ondernemers, detailhandel, horeca, verzorgingshuizen en inwoners. Ook na versoepelingen, zijn er maatregelen nodig om ervoor te zorgen dat de economie, de zorg, het onderwijs en de samenleving deze crisis kunnen doorstaan.

Het college heeft reeds besloten om bepaalde belastingen in 2020 uit te stellen, extra investeringen te doen en andere maatregelen te nemen om ondernemers en inwoners van onze gemeente door deze crisis heen te helpen. Op dit moment is het onmogelijk om goed in te schatten wat de exacte gevolgen zijn voor onze gemeente. Zowel op het gebied van beleid maar ook op het gebied van financiën.

Uiteraard houdt het college de extra uitgaven en gemiste opbrengsten als gevolg van de coronacrisis bij. Maar ook niet gedane uitgaven worden gemonitord. Toekomstige risico's worden zo goed mogelijk in beeld gebracht, waarbij de financiële impact wordt benaderd. Door het bijhouden van deze risico's kan ook een inschatting worden gemaakt van de impact van deze crisis op de financiële ratio's van onze gemeente. De schuldquote en de hoogte van het weerstandsvermogen zijn indicatoren die aangeven hoe onze gemeente ervoor staat en welke gevolgen voor de financiën kunnen worden opgevangen, zonder dat we in de problemen te komen. Deze indicatoren worden ook door de gemeenteraad genoemd als belangrijk stuurinstrument.

De gemeenteraad wordt periodiek geïnformeerd door het college over deze maatregelen die wij als college nemen en welke financiële consequenties dit oplevert. Ondanks dat pas aan het einde van de crisis de totale impact duidelijk is, dienen wij als gemeente hierop wel te anticiperen. We dienen de komende maanden na te denken hoe we op de juiste wijze uit de crisis komen als gemeente, waarbij onze financiële positie op orde blijft. De beschikbare middelen vanuit de Rijksoverheid zijn uiteraard ook medebepalend voor onze financiële toekomst. In de eerstvolgende circulaire (meicirculaire) wordt meer duidelijk over hoe de overheid, de gemeenten gaat helpen om deze uitdagingen te doorstaan. Op 10 september is er voor de raad een informerende bijeenkomst over de coronacrisis waar er over de samenhang van maatregelen en input vanuit de sectoren wordt gesproken.

In deze perspectiefbrief zijn de effecten van de coronacrisis op de financiële positie in 2021 van de gemeente nog onvoldoende in beeld. Daarom rekenen we alleen de autonome ontwikkelingen als prijs- en loonindexatie door en schetsen we per programma wat de meest relevante ontwikkelingen zijn op dit moment.

Ons streven is wel om te blijven bouwen aan de economie en maatschappij van Goes. In deze perspectiefbrief geven we in de programmas een doorkijk op onder andere de volgende thema's:

Goes centrumgemeente

Goes is centrumgemeente voor Zeeland. Het ziekenhuis en andere zorgvoorzieningen, het winkelaanbod, de bedrijven en de culture voorzieningen zijn voorzieningen waar stad, dorpen en de regio gebruik van maken. Doel is om deze centrumfunctie te behouden én verder uit te bouwen. Een sterke en aantrekkelijke centrumstad is belangrijk voor economische ontwikkeling, innovatie en het scheppen van een goed vestigingsklimaat in de regio. We zet-

ten ons hiervoor in zodat we lokaal, regionaal en Zeelandbreed samen met andere partijen onze kansen kunnen grijpen.

Goes, stad van sport, zorg en gezondheid

Goes is healthcity. Binnen de thema's sport, zorg en gezondheid valt veel samen. We willen hierin nog vooruitstrevender worden, verbinden, innovatie bevorderen en inwoners carrièreperspectieven bieden. We stimuleren sporten en bewegen en we streven naar het verminderen van gezondheidsverschillen onder onze inwoners.

Er liggen bekende maar ook nieuwe uitdagingen in het sociaal domein. De rijksbudgetten in het sociaal domein zijn niet altijd toereikend om de toegenomen kosten op te vangen. Wij blijven ons via het programma Goes voor elkaar inzetten voor kwalitatief goede, minder zware, maar toegankelijke zorg. Tegelijkertijd maken we ons hard voor compensatie vanuit de Rijksoverheid.

Goes bereikbaar en nabij

Goes is fysiek en digitaal bereikbaar en toegankelijk. Met grote projecten als de ondertunneling van het spoor en (boven)regionale voorzieningen onderscheiden we ons en leggen we een krachtige basis voor de dynamische gemeente die we willen zijn. Maar bereikbaarheid is ook burgerparticipatie en fysieke toegankelijkheid. Denken en handelen vanuit mogelijkheden, waarbij we inwoners, ondernemers en andere partners faciliteren in hun initiatieven. Een traject om te komen tot uitgangspunten voor participatie loopt. Niet alleen op de werkvloer, ook college en raad zijn aan de slag gegaan met dit belangrijke thema.

We hebben en houden, ook in deze tijd, een open en toekomstgerichte blik op alle mogelijke verbindingen van zowel partijen als onderwerpen. Wij hopen dat u zich kunt vinden in de ambities en deze perspectiefbrief kunt vaststellen. Zodat wij gezamenlijk vol vertrouwen vooruit kunnen!

College van burgemeester en wethouders

Financieel perspectief

De ontwikkeling van het structurele financieel perspectief 2021-2024 geeft het onderstaande beeld. Hierna lichten we de ontwikkelingen afzonderlijk toe. Het meerjarenperspectief wordt weergegeven vanaf de stand die bij de behandeling van de begroting 2020 in november 2019 door u is vastgesteld. De begrotingswijzigingen die invloed hebben op het meerjarenperspectief zijn in onderstaand overzicht meegenomen tot en met de debatraad van april 2020. De autonome ontwikkelingen worden in het volgende hoofdstuk toegelicht.

Ontwikkeling financieel perspectief 2021-2024		(bedragen x € 1.000)			
	2021	2022	2023	2024	
Uitgangspositie begroting 2020					
Begrotingswijzigingen na begroting 2020 t/m mei 2021:	1.347	1.338	3.523	3.612	
-38 ^e wijziging 2019 Maaibestekken	-72	-72	-72	-72	
-52 ^e wijziging 2019 Voorbereidingskrediet binnenstad	-16	-16	-16	-16	
-58 ^e wijziging 2019 Lokale omroep	-24	-24	-24	-24	
-63 ^e wijziging 2019 Bedrijvenpark Deltaweg	56	15	15	15	
-68 ^e wijziging 2019 Septembercirculaire 2019	956	1.126	563	563	
-70 ^e wijziging 2019 Lening WSW	-19	-19	-19	-19	
-1 ^e wijziging 2020 Parkeerplan	27	-18	-16	-14	
-8 ^e wijziging 2020 Opbrengst kledinginzameling	-11	-11	-11	-11	
-17 ^e wijziging 2020 Decemercirculaire 2019	31	14	-88	0	
-20 ^e wijziging 2020 Toegankelijkheid gemeentelijke gebouwen	-31	-33	-32	-32	
Huidig meerjarenperspectief	2.244	2.300	3.823	4.002	
1. Autonome ontwikkelingen					
1.1 Salarissen en sociale lasten	-503	-528	-494	-672	
1.2 Prijsindexatie	-1.226	-1.370	-1.529	-1.678	
1.3 Bijdragen gemeenschappelijke regelingen en subsidies	-543	-448	-452	-532	
1.4 Lokale heffingen	73	353	785	1.229	
Totaal 1. Autonome ontwikkelingen	-2.199	-1.993	-1.690	-1.653	
Geprognostiseerd saldo	45	307	2.133	2.349	

De bedragen in tabellen in deze perspectiefbrief zijn afgerond op € 1.000,-. Vanwege deze weergave kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Financiële ontwikkelingen waar per 1 mei nog geen beslissing over is genomen zijn nog niet meegenomen. De ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld de begroting van het SWVO en de meicirculaire zijn nog niet in bovenstaande saldi verwerkt.

Vermogenspositie

De vermogenspositie van Goes na verwerking van de ingeschatte extra lasten vanwege de coronacrisis ziet er als volgt uit: (situatie juni 2020)

Weerstandspositie	(bedragen x € 1.000)
Weerstandvermogen	11.973
Ingeschat extra weerstandvermogen coronacrisis	5.829
Restant weerstandvermogen	6.144

Weerstandratio	
Weerstandratio per 31 december 2019	239%
Norm weerstandratio	100%
Weerstandratio per 1 mei 2020	184%

Schuldquote	
Schuldquote begroting 2020*	101%
Ingeschatte schuldquote na verwerking corona gevolgen	117%

*De werkelijke schuldquote, zoals gepresenteerd is in de jaarrekening is lager (87%) doordat financieringen uitgesteld konden worden en de de begroting 2020 al halverweg 2019 is opgesteld.

1. Autonome ontwikkelingen

Financiële uitgangspunten

Bij de berekening van begrotingsposten zijn de standaard inflatie- en prijscorrecties doorgevoerd. Gevolgen door de corona-crisis zijn hier (nog) niet in meegenomen. De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd:

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Rekenrente	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Salarissen en sociale lasten	3,10%	0,60%	0,60%	0,60%
Prijsstijging	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Prijsstijging sociaal domein	3,10%	3,10%	3,10%	3,10%
Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen en subsidies	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%

Rekenrente

Het te hanteren rentepercentage dient aan te sluiten bij de, op het moment van opstellen van de perspectiefbrief geldende kapitaalmarktrente. Gelet op de renteontwikkelingen en voornoemd uitgangspunt is het verantwoord de rente voor nieuwe investeringen en nieuwe geldleningen vast te stellen op 1,00%. Voorgaand jaar werd een rentepercentage van 1,50% gehanteerd. De kapitaallasten worden pas herrekend in de begroting 2021. Het bepalen van dit uitgangspunt geeft voor nu dus (nog) geen financieel effect.

1.1 Salarissen en sociale lasten

De salarisadministratie van GR de Bevelanden adviseert om rekening te houden met een loonstijging van 2,5%. Naast de cao-component wordt altijd een initieel deel meegenomen voor jaarlijkse periodieken en overige, veelal incidentele, verhogingen. Er wordt hierbij uitgegaan van 0,6% per jaar.

1.2 Prijsindexatie

VZG-richtlijn

Op de huidige geraamde uitgaven is een prijsindex van 2,2% per jaar gehanteerd. Dit percentage is gebaseerd op het advies van de VZG aan de gemeente Goes.

Voorzieningen

De dotaties aan de voorzieningen werden in het verleden niet geïndexeerd. In deze perspectiefbrief wordt dit wel gedaan. Voor de voorziening wegen en de voorziening civieltechnische kunstwerken is hier in december al een raadsbesluit over genomen.

Sociaal domein

Al eerder is aangekondigd dat het noodzakelijk is om een oplossing te creëren voor de indexeringen van het Sociaal Domein. Sinds 2019 is er geen sprake meer van Integratie Uitkeringen (IU) voor het Sociaal Domein (met uitzondering van BUIG en de WSW) en daarmee geen zicht op specifieke loon- en volume-indexeringen. De budgetten zijn opgenomen binnen de Algemene uitkering (AU). In 2019 zijn de budgetten Sociaal Domein geïndexeerd met de gemeentelijke materiele index, welke niet toereikend is gebleken. Een groot deel van de lasten binnen het programma Sociaal Domein bestaat uit salarislasten. Wij adviseren u om voor het programma sociaal domein de gemeentelijke loonindexering toe te passen van 3,1%. De budgetten BUIG en WSW worden bij de indexering buiten beschouwing gelaten (ca. 16 van de 51 miljoen) aangezien hier specifieke rijksuitkeringen voor worden afgegeven.

1.3 Ontwikkeling bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en subsidies

De VZG-richtlijn gaat uit van een inflatiecorrectie van 2,2% per jaar. De begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen zijn recent in de raad behandeld. De begroting van Goes is in overeenstemming gebracht met de begrotingen van de verschillende partijen. Voor de subsidies van de gemeente wordt deze richtlijn ook overgenomen.

1.4 Lokale heffingen

Voor de ramingen van de lokale heffingen worden de volgende percentages gehanteerd:

Omschrijving	Stijging	2021	2022	2023	2024
Afvalstoffenheffing*	Tarief		Kostendekkend tarief		
Forensenbelasting	Opbrengst	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Haven en schudgeld	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Leges	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Lijkbezorgingsrechten	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Marktgeld	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Onroerendezaakbelasting	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Parkeerbelastingen	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Precariorechten	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%
Precario kabels en leidingen	Tarief	0%	nvt	nvt	nvt
Reclamebelasting	Tarief	4,85%	4,85%	4,85%	4,85%
Rioolrecht*	Opbrengst		Kostendekkend tarief		
Toeristenbelasting	Tarief	2,20%	2,20%	2,20%	2,20%

* voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht mogen we niet meer dan een kostendekkend tarief in rekening brengen. De werkelijke tariefontwikkeling is ook afhankelijk van de mutaties in de kosten waar deze heffingen voor zijn.

Voor de begroting 2021 en de verordeningen 2021 die we later in het jaar vaststellen, maken we gebruik van de laatst beschikbare informatie. Omdat we nu vroeg in het jaar zitten, is nog geen volledig beeld te geven van de ontwikkeling van de opbrengsten in 2020. Ook de WOZ-waarden die de basis vormen voor de OZB en de rioolheffing, zijn voor de nieuwe peildatum nog niet bekend. Deze nieuwe WOZ-waarden kunnen nog invloed hebben op de gemeentelijke belastingen. Conform de belastingverordening 2020 is de bevrozing van de OZB voor ondernemers hierin verrekend.

Toeristenbelasting

Uitgaande van de genoemde indexering toeristenbelasting volgen hier onderstaande tarieven uit:

Omschrijving	Tarief 2021
Duurdere verblijfsrecreatie	€ 1,35
Camping	€ 1,05
Minicamping	€ 0,75
Watertoerisme	€ 1,05

2. Ontwikkelingen in de programma's

1. Bestuur en financiën

Goes verbindt: het verbinden en contact maken met elkaar, met inwoners en met ondernemers. Als centrumgemeente stimuleren we innovatief, proactief en ondernemends handelen. We werken aan gezonde financiën. Dat is lastig in deze roerige tijden, maar het is iets wat we onze inwoners verplicht zijn. De dienstverlening moet optimaal zijn. We houden contact met elkaar, met aandacht en maatwerk voor onze inwoners.

Samenwerken

Goes neemt deel aan het Overleg Zeeuwse Overheden, met de bedoeling de Zeeuwse bestuurlijke samenwerking te versterken. Daarnaast ondersteunen we initiatieven vanuit het veld, bijvoorbeeld op het gebied van zorg, arbeidsmarkt en agrofood. Dit doen we met het oogmerk deze zowel voor Goes als voor Zeeland als geheel van waarde te laten zijn. Goes versterkt (mede) door middel van de stichting Goes Marketing de stad. Zij zorgt ervoor dat het fijn leven is in een levendige stad. Ze ondersteunt de binnenstad, mede door het organiseren van beurzen en congressen in Goes. Op deze wijze wordt de lokale economie fors gesteund. Goes blijft ook de komende jaren investeren in de Z4 samenwerking en Zeeland marketing. Onze positie wordt hierin nog belangrijker. Er is de afgelopen jaren fors ingezet op (burger)participatie. We willen nog meer samen met onze inwoners en ondernemers gaan doen. Het uitdaagrecht (Right to Challenge) en het digitaal burgerpanel helpen hierbij.

De gemeente Goes wilt graag partijen bij elkaar brengen en samenwerkingsverbanden tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs stimuleren. Onder de vleugels van het concept van de Health Campus Zeeland is het leerhuis gezondheidszorg ontstaan waar ADRZ en Emergis samenwerken. We willen in de komende jaren dat de scope van dit leerhuis verder wordt verbreed door samenwerking met andere partijen. De gemeente Goes waardeert de samenwerking in de Bevelanden. GR de Bevelanden is slechts één onderdeel waarin samen wordt gewerkt met de Bevelandse buurgemeenten. Dagelijks wordt er collegiaal samengewerkt. In het platform wonen en economie zijn de colleges aan het verkennen hoe er op strategische niveau en triple helix kan worden samengewerkt.

Bedrijfsvoering

In de bedrijfsvoering van de gemeente Goes staan we voor diverse uitdagingen. Privacy blijft een prioriteit binnen onze organisatie. We blijven werken aan bewustwording rondom dit thema. Ons Klantcontact Centrum (KCC) heeft de afgelopen jaren een sterk verbeterde informatiepositie gekregen. Het KCC doet meer dan alleen telefonie. Online burgerzaken aanvragen en vragen via e-mail, Livechat, WhatsApp (hopelijk weer beschikbaar in de loop van 2020), Facebook, Twitter en Instagram beantwoorden horen ook tot de kerntaken van het KCC. Nu de basis op orde is verschuift de focus de komende jaren meer naar het analyseren van gegevens en het beter gebruiken van de beschikbare systemen en (stuur)informatie. Dit allemaal, om de dienstverlening vanuit de gemeente verder te professionaliseren en te verbeteren. Met ingang van het verslagjaar 2021 legt het college in de jaarrekening verantwoording af over de rechtmatigheid. Dit vergt veel van onze organisatie. Het afgeven van deze verantwoording moet een kwaliteitsimpuls afgeven aan de beheersing van onze interne processen. Het college dient immers te kunnen steunen op een adequaat functionerend systeem van interne beheersing en controle.

Veiligheid Goes is een veilige en leefbare stad. Ondernijning en georganiseerde criminaliteit moeten aan de basis worden aangepakt. In het kader van ondernijning voeren wij als gemeente integrale controles uit. Deze controles worden uitgevoerd met onze ketenpartners (politie, RUD, belastingdienst) met als doel dat malafide bedrijven worden gestopt in hun criminele activiteiten, dan wel dat een preventieve werking van deze controles uit gaat. Mensenhandel is een ernstige vorm van ondernijnende criminaliteit waarbij slachtoffers zijn betrokken. Gemeenten hebben de opdracht om voor 2022 te voldoen aan de aanpak mensenhandel. Binnen Zeeland trekken we daar gezamenlijk in op. We nemen actief deel. Onze wethouder (WMO-)zorg is binnen Zeeland bestuurlijk trekker voor bestrijding van mensenhandel op de portefeuille zorg en de burgemeester van Sluis trekt dit dossier op de portefeuille veiligheid en stemmen dat onderling af. Er is een Zeeuws plan van aanpak, een Zeeuws uitvoeringsprogramma volgt. Goes heeft als eerste gemeente binnen Zeeland een aandachtfunctionaris mensenhandel en heeft een groot deel van de medewerkers die veel klantcontacten hebben, getraind op het herkennen van signalen die kunnen duiden op mensenhandel.

Onder voorbehoud van besluitvorming geven wij in 2021 uitvoering aan de beoogde doorontwikkeling gemeentelijke handhaving leefbaarheid (boa's) in termen van kwaliteit, kwantiteit en middelen. Het gaat dan over een significante upgrade van het team en bijbehorende middelen waardoor we onze taken goed uit kunnen voeren en waardoor we er zijn wanneer de inwoner dat van ons mag verwachten.

2. Ruimte en economie

Goes is bereikbaar en nabij.

Binnen dit thema geldt niet alleen dat inwoners ons goed kunnen vinden, maar het heeft ook betrekking op infrastructuur. Met de afronding van de aansluiting op de A58 en de spoortunnel hebben we in Goes mooie stappen gezet op infrastructureel gebied. Er zijn echter nog wensen, Goes is nog niet klaar. Eerder zijn de aanpak Ronda Gosaplein, Marconi gebied, leefbaarheid in Goes-Zuid, de schoolomgeving Bergweg en het verbeteren van de oversteek bij het station genoemd. Deze projecten zijn allemaal opgestart en doorlopen, niet per definitie in hetzelfde tempo, hun projectenplanning. Corona heeft op sommige van deze en toekomstige infrastructurele projecten invloed. Tijdens de intelligente corona-lockdown zijn er geen problemen als het gaat om verkeersafwikkeling in en rond Goes. Niemand weet wat de gevolgen van corona zijn voor de mobiliteit na de lockdown. Geeft dit het thuiswerken in de diverse branches een impuls, waardoor pieken zullen afvlakken en er mogelijk een andere afweging kan komen? Of zal er sneller overeenstemming komen ons mobiliteitsgedrag een draai te geven richting klimaatgunstige maatregelen? Aspecten die de komende tijd onze aandacht vragen qua actualiteit en effecten op beleid. Een actualiteit op infragebied is de provincie brede samenwerking op het gebied van verkeersveiligheid. Vanuit het rijk wordt er de komende tijd geïnvesteerd in verkeersveiligheid met name voor wegen binnen de bebouwde kom, gemeentelijke wegen. Cofinanciering van projecten door gemeenten zelf is daarbij wel aan de orde. De verwachting is dat dit Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) ook voor Goes kan bijdragen aan de verkeersveiligheid. Op het gebied van verkeerslichten verwachten we ook investeringen in de komende jaren. In de afgelopen jaren is een groot deel van de verkeerslichten vervangen. Deze installaties zijn van wezenlijk belang voor de doorstroming van het verkeer in Goes. Het beheer en onderhoud van de installaties is complex en specialistisch.

LED verlichting

De afgelopen jaren is LED-verlichting de standaard geworden. Leveranciers hebben hierop hun verlichtingsproductie afgestemd. Conventionele lampen zijn grotendeels uit productie genomen. Dit betekent dat bij lampstoring aan bepaalde nog niet aan vervanging toe zijnde armaturen geen passende lampen meer leverbaar zijn en deze vroegtijdig volledig vervangen dienen te worden door LED armaturen. Dit betekent een vervroegde vervangingsinvestering in openbare verlichting om deze conventionele lampen te vervangen door LED.

Haven, kanaal en sluis

Het huidige meerjarenonderhoudsplan haven en kanaal loopt af. Recent is de besturing van de sluis en de brug bij Wilhelminadorp vernieuwd. Dit was een groot onderdeel binnen het meerjarig onderhoudsplan. Nu deze werkzaamheden zijn voltooid is een nieuwe actualisatie gemaakt van het meerjarige onderhoud en de structurele jaarlijkse onderhoudskosten van de sluis en het achterliggende havengebied. Het nieuwe meerjarig onderhoudsplan zal in 2020 voorgelegd worden voor besluitvorming. Hierin worden de te maken keuzes en financiële consequenties benoemd. Verwachting is dat de kosten voor beheer en onderhoud meerjarig zullen toenemen. Dit geldt ook voor de personele lasten voor het bedienend personeel van sluis en bruggen waar voor een duurzaam verantwoord bedienrooster meer capaciteit nodig is dan in de huidige situatie beschikbaar.

Groenbeheer

Ook het huidige groenbeheerplan is afgelopen. De inspectiegegevens van de bomen laten zien dat het structureel borgen van de kwaliteit van het bomenonderhoud meer aandacht vergt. In het nieuwe groenbeheerplan wordt dit nader onderbouwd en zullen de te maken keuzes en bijbehorende financiële consequenties worden benoemd. Verwachting is dat de kosten voor beheer en onderhoud van het bomenonderhoud meerjarig zullen toenemen.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Op het gebied van vastgoed speelt de verduurzaming van ons eigen gemeentelijk vastgoed. Verduurzaming van gemeentelijk vastgoed gebeurt via een verfijning van de inventarisering van gebouwen en onder andere door het aanvragen van energielabels. Aan de hand van een plan van aanpak wordt hier specifiekere invulling aan gegeven. Daarnaast is er landelijk gestart door het ministerie van BZK met de DiS Geo, de doorontwikkeling in samenhang van de geo-basisregistraties. Doelstelling daarvan is meer samenhang te creëren in de geo-informatie infrastructuur. Onderdeel is de doorontwikkeling van enkele bestaande geo-basisregistraties (BAG, BGT en WOZ) tot een samenhangende objectenregistratie. Dit vraagt een extra financiële inspanning de komende jaren. Deze inspanning zien we ook terug in alles wat met de omgevingswet te maken heeft. Deze omgevingswet zou per 1 januari 2021 inwerking treden, maar is uitgesteld tot 1 januari 2022. 2021 wordt het jaar waarin we omgevingswet proof moeten worden. Welke inspanning dit vraagt is nog onderwerp van gedachtevorming, maar dat dit een behoorlijke inspanning vraagt is wel duidelijk.

Recreatie

Op het gebied van recreatie zien we een verdere invulling van plannen in en rond het watersportgebied aan het Veerse Meer. Na het vernieuwen van de Veersteiger ligt er voor 2021 een idee om aandacht te schenken aan de verbetering van het gebruik van het gebied door fietser en voetganger.

Ook de Stoomtrein Goes Borsele staat voor een verdere doorontwikkeling met onder meer de bouw van de treinenfabriek. Binnen de huidige subsidie kan deze wens niet uitgevoerd worden. Uit een toekomstplan zal duidelijk moet worden hoe de doorontwikkeling van de SGB gestalte moet krijgen.

3. Onderwijs, sport en cultuur

Goes is stad van sport, zorg en gezondheid. Deze thema's zijn onlosmakelijk verbonden aan elkaar en onze ambities liggen hoog.

Sport

Goes stimuleert sportaanbieders zich voor te bereiden op de toekomst door de inzet van ondersteuningstrajecten om alle inwoners een plek te bieden om een leven lang georganiseerd de kunnen sporten en bewegen. Sportverenigingen kunnen gebruik maken van bestuurlijke visietrajecten, heisessies of samenwerkingstrajecten. Een breed aanbod trainingen voor vrijwilligers binnen de vereniging worden landelijk aangeboden. Belangrijke ontwikkeling is kinderen beweegvriendelijk en motorisch vaardig te laten opgroeien. De inzet rondom het meten van de motorische vaardigheid en de eventuele behoefte aan beweegspecialisten zien we toenemen. Kinderen met een lage score krijgen een doorverwijzing naar Motorische Remedial Teaching, de fysiotherapeut of extra gym. Volwassenen en senioren worden aangespoord dagelijks te bewegen, ieder op zijn eigen manier. Het communicatie platform Goes bewegen draagt hieraan bij. Samenwerking tussen de gemeente en organisaties in Goes vormt de basis van de uitvoering van de bewegvisie. We gebruiken hiervoor de hybride leeromgeving. Het CIOS, SMWO, Omnium, basisscholen, en zorginstellingen werken samen om leerlingen zoveel mogelijk praktijkleerplaatsen te bieden waardoor een veelvoud aan beweegactiviteiten ontstaan voor verschillende doelgroepen in Goes. Dit alles is opgenomen in de Bewegvisie 2019-2023.

Omnium

Begin 2020 is gestart met het onderzoek naar de toekomst van het Omnium. Vraagstukken over governance, juridische structuren, etc. worden in dit onderzoek meegenomen. In de komende maanden zal dit onderzoek leiden tot een voorstel aan de gemeenteraad. De Raad zal uiteindelijk een beslissing nemen over de toekomst van het Omnium inclusief de financiële gevolgen.

Onderwijsachterstandenbeleid

Vanaf 2021 geldt dat er in de voorschoolse voorzieningen (peuteropvang), een HBO-geschoolde medewerker extra op de groep geplaatst dient te worden. Hiermee wordt een kwaliteitsimpuls beoogd. De verwachting is dat dit personeelslid door de gemeenten moet worden bekostigd. In de tweede helft van 2020 wordt in samenspraak met de kinderopvangorganisaties bekeken hoe dit het beste kan worden geïmplementeerd.

Naar alle waarschijnlijkheid heeft de coronacrisis gevolgen voor de meest kwetsbare kinderen. Welke consequenties op de langere termijn is nu nog onduidelijk. Deze gevolgen zullen niet alleen voor de kwetsbare kinderen gelden maar ook voor de kinderopvangorganisaties. Ook hiervan zijn de consequenties voor langere termijn nu nog niet te overzien. Door in nauwe verbinding te blijven met het onderwijs en samenwerkingspartners proberen we zo vroeg mogelijk hierop te anticiperen.

Onderwijshuisvesting

Voortgezet onderwijs

Met zowel het Calvincollege als het Ostrea Lyceum zijn we in gesprek om te investeren in de huisvesting. Een tijdplanning kunnen we hiervoor nog niet maken, maar het gevolg is dat er een aantal schoolgebouwen/locaties vrijkomt voor herbestemming binnen- of buiten het onderwijs.

Speciaal onderwijs

De huisvesting van de Odyzee school blijft een aandachtspunt. Er wordt gekeken naar een oplossing in combinatie met bovengenoemde ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs. Hiervoor zullen scenario's, waarin nieuwbouw een scenario kan zijn, ter keuze aan de raad worden voorgelegd.

Speelvoorzieningen

De komende periode richten we ons op het opstellen van een meerjaren onderhoudsplan in relatie tot een te actualiseren speelvoorzieningenplan. Toegankelijkheid van speelvoorzieningen voor kinderen met een beperking vormt daar een onderdeel van.

Cultuur

De nieuwe Goese cultuurvisie wordt de komende tijd in samenspraak met partners vormgegeven. Daarin wordt ingezet op continuïteit en aansluiting bij het nieuwe cultuurbeleid van het Rijk en de ambities Zeeuws-breed. Het verbinden van de inhoudelijke thema's, binnen en buiten het culturele domein, als ook de samenwerking tussen culturele organisaties zijn belangrijke uitdagingen.

Ook voor de culturele voorzieningen geldt dat zij stevig worden getroffen door de coronacrisis. Concrete cijfers zijn er nog niet, maar dit zal zijn uitwerking hebben op 2021 en verder.

4. Sociaal domein

Principe

Het Sociaal Domein heeft de opdracht om uitvoering te geven aan alle taken binnen de budgetten die worden ontvangen van het Rijk. In 2020 is hierop een nuancering gekomen doordat een groot deel van het budget Sociaal Domein niet meer via Integratie Uitkeringen beschikbaar wordt gesteld, maar de bedragen via de Algemene Uitkering worden uitgekeerd. Vanaf 2020 geldt dat het budget binnen het programma Sociaal Domein van de gemeentebegroting het leidende kader vormt. Daarnaast beschikt Goes over een risicoreserve waarmee eenmalige tegenvallers kunnen worden opgevangen.

Verder gold voor het Sociaal Domein tot nu toe dat alleen op het moment dat er grote financiële ontwikkelingen bekend zijn, die een structureel karakter kennen, deze gemeld worden bij de behandeling van de perspectiefbrief en meerjarenbegroting. Op deze wijze probeerden we zo goed mogelijk recht te doen aan het feit dat de taken binnen het Sociaal Domein uitgevoerd moeten kunnen worden op basis van de tot dan toe herleidbare Rijksbijdragen.

Buffercapaciteit binnen programma Sociaal Domein

De afgelopen jaren sloten de jaarrekeningen op het programma Sociaal Domein af met een batig saldo. Belangrijke redenen hiervoor waren vooral eenmalige meevallers. Bij behandeling van de verschillende perspectiefbrieven werd in principe, behalve bij nieuw beleid of een nieuwe taak, geen geld toegevoegd aan het sociaal domein. Het beeld voor 2021 is echter anders om de volgende redenen:

- A. Het financiële perspectief voor 2021 is minder gunstig dan de uitgangspositie in 2019:
- Vanaf 2020 is er geen sprake meer van het afgedekte eigen risico BUIG in de begroting (in 2018 en 2019 was geen aanspraak op dit budget nodig (5,5 ton: zie perspectiefbrief 2020).
 - Bij de perspectiefbrief 2020 is een deel van de volume- en prijsindexatiemiddelen Sociaal Domein teruggevloeid naar de Algemene Middelen vanuit het principe dat er de afgelopen jaren ook Eigen Middelen toegevoegd waren aan het Sociaal Domein (3,15 ton: zie perspectiefbrief 2020)
 - De extra Rijksbijdrage Jeugdhulp is zowel in 2020 als ook in 2021 twee ton lager dan in 2019.
- B. Benutten van structurele meevallers afgelopen jaren:
- De structurele ruimte die we de afgelopen jaren zijn tegengekomen in het Sociaal Domein is vanaf 2020 structureel ingezet op de post WMO begeleiding. Het begrote bedrag op deze post bleef fors achter bij de werkelijke uitgaven. Dit is ook aan de orde geweest bij de behandeling van de 1^e begrotingswijziging 2020 en de programmabegroting 2021 van het SWVO. Gevolg is dat er geen financiële ruimte meer te vinden is binnen de begroting van het Sociaal Domein. Sterker nog: bij de behandeling van voornoemde stukken is gebleken dat er ondanks deze stap nog steeds een tekort resteert op de WMO.

Samenvattend is er in de begroting 2021 ruim 1 miljoen minder begroot dan in 2019 voor minimaal dezelfde taken. Vanaf 2020 wordt er zeer strak aan de wind gevaren binnen het Sociaal Domein. Het budget BUIG (dat werkt op basis van de T-2 systematiek en landelijk een vaste omvang heeft) is lastig te voorspellen en wordt pas tegen het eind van het lopende begrotingsjaar vastgesteld. Dit kan net als de afgelopen jaren zorgen voor een eenmalige meevaller. De verwachting is echter dat, door de daling van het aantal uitkeringsgerechtigden, dit financieel ongunstig voor Goes uitpakt.

Gezien de hierboven geschetste ontwikkelingen stellen wij een aanpassing van de meerjarenbegroting op twee onderdelen voor.

Acute financiële vraagstukken sociaal domein

A. Jeugdhulp

De middelen die Goes ontvangt voor de uitvoering van Jeugdhulptaken zijn niet toereikend. Ondanks een forse reparatie van een aantal jaren geleden uit de Algemene Middelen (1,2 miljoen) en de incidentele extra bijdragen van het Rijk voor 2019 (8 ton), 2020 (6,5 ton) en 2021 (6,5 ton) laten de cijfers van jaarrekening 2019 een fors tekort zien op de post Jeugdhulp (1,9 miljoen). Uiteraard wordt er alles aan gedaan om de stijgende tekorten af te buigen, maar de maatregelen uit het Actieplan Jeugd kunnen het tempo van de stijgende kosten niet bijhouden. Een aantal jaar is er gekozen om alleen die middelen op te nemen die we van het Rijk ontvangen met daaraan toegevoegd de 'eigen middelen'. Tot nu toe leverde dit geen problemen op bij de jaarrekening, want door de buffercapaciteit van het werken met het 'Vierkant van het Sociaal Domein' viel dit tekort weg door veelal eenmalige meevallers op andere plekken in het Sociaal Domein.

De provincie kijkt vanaf de begroting 2020 kritisch mee naar hoe gemeenten de kosten voor Jeugdhulp hebben opgenomen in hun begroting ten opzichte van de laatst bekende gerealiseerde cijfers en de meerjarenverwachting van de uitvoeringsorganisaties. Dit heeft ook consequenties voor Goes. Vanaf 2021 moeten de uitgaven Jeugdhulp reëel in de meerjarenbegroting worden opgenomen. Het gaat dan om een bedrag van 2,4 miljoen in 2021, aflopend naar 1,8 miljoen in 2024:

	(bedragen x € 1.000)			
	2021	2022	2023	2024
Conform begroting IJZ	11.088	11.071	10.944	10.709
Nu in begroting Goes	8.700	8.067	8.197	8.226
Op te lossen verschil	-2.388	-3.004	-2.747	-2.483
Eventueel extra rijksmiddelen	-	650	650	650
Op te lossen verschil na correctie	-2.388	-2.354	-2.097	-1.833

Hierbij wordt uitgegaan van voortzetting van de tijdelijke financiering door het Rijk na 2022. De provincie volgt in haar beoordeling ook de landelijke richtlijn, welke aangeeft dat het is toegestaan om deze middelen meerjarig als baat op te nemen. Dit brengt een risico van 6,5 ton met zich mee.

B. Programmabegroting SWVO/WMO Begeleiding

Een andere grote zorgenpost is WMO Begeleiding. Zoals in het raadsvoorstel vermeld voor de behandeling van de ontwerp-begroting 2020 van het SWVO kan het restant tekort 2021 worden opgevangen in de reserve van het Sociaal Domein. Dit biedt echter geen oplossing voor een structurele dekking vanaf 2021. Aangekondigd is dat dit wordt meegenomen in onderhavige perspectiefbrief.

Bij de recent behandelde programmabegroting 2021 van het SWVO is het wederom duidelijk dat er sprake is van fors stijgende kosten. Ook is daar het advies gegeven om via de perspectiefbrief 2021 € 1.000.000 op te nemen voor het gesignaleerde tekort ten opzichte van de 1^e begrotingswijziging 2020 van het SWVO om discrepantie tussen verwachte uitgaven en begrote uitgaven meer in de pas te laten lopen. Dit geldt in principe voor de volledige begroting SWVO, waarbij de post WMO Begeleiding met name financieel uit de pas loopt. Net als bij Jeugdhulp wordt er fors ingezet op het Actieplan Begeleiding (regionaal en lokaal) maar biedt nog geen toereikende oplossing voor de stijging van de kosten. Deze ontwikkeling is uiteraard zorgelijk en geldt niet alleen voor Goes maar ook voor de andere gemeenten in de Oosterschelderegio. Het is bekend dat de steeds verder gaande ambulantisering en het langer thuis wonen debet zijn aan een groot deel van de stijgende kosten. Hier zijn de acties uit het actieplan dan ook op gericht. Daar waar in 2015 voor Goes nog sprake was van 2,52 miljoen euro aan uitgaven, is de prognose voor 2021 5,88 miljoen euro. Om nog meer zicht en grip te krijgen op de stijgende kosten vindt er halverwege 2020 een onderzoek door Berenschot plaats in de Oosterschelde regio.

Om de programmabegroting 2021 van het SWVO goed in de gemeentebegroting te verwerken is er een bedrag nodig van 3 miljoen euro. Bij de behandeling van de 1^e begrotingswijziging 2020 is er binnen het programma Sociaal Domein dekking gevonden voor 1 miljoen euro door verschuiving van middelen en door te kijken waar de afgelopen jaren sprake was van structurele overschotten bij de jaarrekening. Resterend er nog een tekort van gemiddeld 2 miljoen voor 2021 en verder. De verklaring voor dit forse tekort tussen gemeentelijke begroting en verwachte uitgaven is te herleiden tot enerzijds de systematiek van het SWVO om aan het eind van het jaar een begrotingswijziging voor het komende jaar op te nemen. Deze wijziging kon niet meer worden opgenomen in de begrotingsonderhandelingen voor het komende jaar. Maar anderzijds kon tot nu toe, in het lopende jaar, het tekort nog steeds opgevangen worden binnen het totale saldo van het programma Sociaal Domein en werd er geen reden gezien om bij een perspectiefbrief middelen bij te ramen. De laatste jaren namen we dus niet op alle onderdelen 1 op 1 de begroting van het SWVO over.

WMO SWVO begroting 2021	(bedragen x € 1.000)			
	2021	2022	2023	2024
Huishoudelijke hulp	-382	-390	-399	-408
Begeleiding	-1.402	-1.433	-1.465	-1.497
Regiotaxi	-205	-210	-215	-219
Leerlingenvervoer	-31	-32	-32	-33
Op te lossen verschil	-2.021	-2.065	-2.111	-2.157

Net als bij de kosten voor Jeugdhulp, zijn we nu aangekomen op het punt dat het gat tussen werkelijk en begroot, te groot wordt. Zoals eerder vermeld kijkt de provincie hier kritisch op mee. De conclusie is, dat voor het goed vertalen van de programmabegroting SWVO (met name de post WMO Begeleiding) bij de meerjarenbegroting 2021 en verder, een bedrag van 2 miljoen euro toegevoegd moet worden aan de gemeentebegroting om de begrote en werkelijke uitgaven in de pas te laten lopen.

Het college is van mening dat deze beide acute vraagstukken om een structurele aanpassing van de begroting vragen. Het gaat dan om een toevoeging van 4,4 miljoen voor het sociaal domein.

	(bedragen x € 1.000)			
	2021	2022	2023	2024
Noodzakelijke financiële reparatie	-4.409	-4.419	-4.208	-3.991

Dit kan eventueel gefaseerd gebeuren, door stapsgewijs toe te groeien naar het gewenste niveau. Dit moet dan wel in goed overleg met de provincie gebeuren, aangezien zij gemeenten ook in 2020 op hun verantwoordelijkheid

heeft gewezen om verwachte uitgaven reëel te begroten. Basisprincipe blijft dat de begroting op orde moet zijn en dat een reserve bedoeld is voor incidentele tegenvallers.

Overige financiële- en beleidsontwikkelingen Sociaal Domein breed

Naast bovengenoemde acute financiële ontwikkelingen, zijn er nog een viertal vraagstukken die financiële impact kunnen hebben voor de meerjarenbegroting. Het gaat dan om de volgende zaken:

1. Ingevoerde wetswijziging Bijzondere Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ) per 2020. Omdat er nog geen ervaringscijfers bekend zijn over 2020, maar eerste tekenen al laten zien dat er sprake is van een te lage rijksbijdrage, kan deze nieuwe wet voor de toekomst om aanpassing van de gemeentebegroting vragen.
2. Invoering van de nieuwe wet Inburgering per half 2021. Door alle maatregelen door de coronacrisis in 2020, is de invoering van deze nieuwe wet vertraagd. Dit betekent dat er een langere overbruggingsperiode nodig is voor de zogenaamde Ondertussengroep. Maar ook dat er langer onduidelijkheid is of we hiervoor ook financiële compensatie ontvangen en welke middelen we ontvangen, gekoppeld aan de nieuwe wet inburgering.
3. Decentralisatie wet Beschermd Wonen per 2022 naar lokale gemeenten. De afgelopen twee jaar houden wij u zo goed mogelijk op de hoogte van alle inhoudelijke en financiële informatie over deze decentralisatie. Het is vooralsnog onduidelijk wat de financiële tegemoetkoming is. De eerste berekeningen op dit terrein zijn voor heel Zeeland, maar zeker ook voor Goes, zorgelijk te noemen.
4. Invoering nieuw verdeelmodel Sociaal Domein (maar ook verdeelmodel Klassiek van de Algemene Uitkering). In 2020 wordt het traject rondom beide verdeelmodellen afgerond. Bij het schrijven van deze perspectiefbrief is nog niet bekend wat hier de meerjarige consequentie van is voor ons als gemeente. De eerste geluiden zijn, dat met name de kleine tot middelgrote gemeenten negatiever uit het nieuwe verdeelmodel Sociaal Domein komen.

5. Milieu

Klimaatadaptatie

Om te voorkomen dat de gevolgen van klimaatverandering grote schade opleveren, is in 2017 het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie opgesteld. Dit plan moet de aanpak versnellen en zorgen dat het werken aan deze opgave minder vrijblijvend is. In Goes hebben we inmiddels een klimaatstresstest uitgevoerd om de kwetsbaarheden binnen onze gemeente in beeld te brengen. Uiterlijk begin 2021 stellen we een klimaatadaptatiestrategie op om te zorgen dat onze gemeente in 2050 klimaatrobuust is ingericht. Het klimaatrobust inrichten van de openbare ruimte vraagt een andere manier van denken en extra financiële middelen. De uitwerking van de klimaatadaptatiestrategie maakt duidelijk welke financiële middelen er nodig zijn. In het nieuwe GRP (gemeentelijk rioleringsplan) wat in 2020 wordt voorgelegd, worden aanvullende middelen opgenomen.

Afvalinzameling

Voor 2020 staat er een taakstelling van € 150.000. Deze zou bereikt worden door 4- wekelijkse inzameling van het restafval. Vanwege de coronacrisis, waarbij veel mensen thuis zijn en overdag meer afval creëren, blijkt invoering van 4- wekelijkse inzameling in 2020 niet reëel. Het voorstel is om de 4-wekelijkse inzameling in 2021 in te voeren. Goes heeft als doelstelling om in 2020 per inwoner 100 kg restafval in te zamelen. Goes komt in 2019 uit op 115,9 kg per inwoner, ingezameld huis-aan-huis en bij hoogbouw. Aanvullend, wordt op de milieustraat nog eens 47 kilo per inwoner ingezameld. Naar verwachting zijn door de coronacrisis in 2020 meer ingezamelde kilo's op de milieustraat. Hierdoor is het voorstel om ook deze doelstelling door te schuiven naar 2021. In 2021 richt het beleid zich vooral op het verminderen van kilo's op de milieustraat. Een opdracht die in O.L.A.Z. verband wordt aangevlogen.

Bodem

Bij het inwerking treden van de Omgevingswet, wordt qua bodemmilieu een groot deel van de bevoegd gezag-taken van de provincie overgedragen naar de gemeenten. Het is nu nog onduidelijk hoeveel extra middelen (tijd en geld) daarvoor nodig zijn en of hiervoor voldoende bijdragen van o.a. het Rijk voor beschikbaar komen. Daarbij speelt ook de onzekerheid dat de invoeringsdatum van de Omgevingswet nog regelmatig wordt herzien.